
ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336:330.322

Т. В. Клименко, аспірант

**ПЕРСПЕКТИВИ НАРОЩУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ЗОВНІШНІХ ІНВЕТОРІВ У ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Анотація. У статті визначено роль фінансового потенціалу зовнішніх інвесторів у фінансовому забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону. Досліджено динаміку прямих іноземних інвестицій в економіку Чернігівської області, виділено основні перешкоди інвестиційній активності та запропоновано заходи, що сприятимуть підвищенню інвестиційної привабливості регіону.

Ключові слова: фінансовий потенціал зовнішніх інвесторів, прями іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість регіону.

Т. В. Клименко, аспірант

**ПЕРСПЕКТИВЫ НАРАЩИВАНИЯ ФИНАНСОВОГО ПОТЕНЦИАЛА
ВНЕШНИХ ИНВЕТОРОВ В ЧЕРНИГОВСКОЙ ОБЛАСТИ**

Аннотация. В статье определена роль финансового потенциала внешних инвесторов в финансовом обеспечении социально-экономического развития региона. Исследована динамика прямых иностранных инвестиций в экономику Черниговской области, выделены основные препятствия инвестиционной активности и предложены мероприятия, которые способствуют повышению инвестиционной привлекательности региона.

Ключевые слова: финансовый потенциал внешних инвесторов, прямые иностранные инвестиции, инвестиционная привлекательность региона.

Т. V. Klymenko, postgraduate student

**PROSPECTS OF THE POTENTIAL FINANCIAL INCREASE OF FOREIGN INVESTORS
IN CHERNIHIV REGION**

Abstract. The role of the financial potential of foreign investors in the financial support of the regional social and economic development is defined in the article. Dynamics of direct foreign investments in economics of Chernihiv region is investigated, the main obstacles of investment activity are identified and the measures that contribute to increase the regional attractiveness investment are proposed.

Keywords: financial potential of outside investors, direct foreign investment, regional attractiveness investment.

Актуальність теми дослідження. Соціально-економічний розвиток регіонів потребує вдосконалення існуючих механізмів управління фінансовими ресурсами з урахуванням сучасних умов та стратегічних напрямів розвитку. Це вимагає узгодження фінансових інтересів усіх суб'єктів регіону з метою забезпечення їх самодостатності та фінансової безпеки.

З одержанням Україною незалежності її економіка стала відкритою для іноземного капіталу. На жаль, наявних бюджетних коштів, коштів вітчизняних суб'єктів господарювання, домогосподарств і фінансових установ недостатньо для забезпечення ефективного регіонального розвитку. Саме тому залучення іноземних інвестицій в економіку регіонів є найактуальнішою проблемою сьогодення, яка потребує негайного вирішення. Варто відмітити, що іноземні інвестиції не тільки є додатковим фінансовим ресурсом для формування фінансового потенціалу як окремого регіону, так і країни в цілому, але, поряд з цим, приходять новітні технології та обладнання, ін-

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

новаційні підходи до управління, відбувається залучення суб'єктів до світової економічної системи.

Постановка проблеми. Фінансові ресурси зовнішніх інвесторів є одним з найважливіших факторів економічного зростання регіонів. Проте головною проблемою залишається низька інвестиційна привабливість вітчизняних регіонів для іноземних інвесторів через непрозорість політичної сфери, недосконале нормативно-правове регулювання інвестиційних процесів в країні, низький рівень захисту прав власності, бюрократичні перепони тощо. Потребує вдосконалення існуючий механізм залучення коштів іноземних інвесторів, що має ґрунтуватися на інноваційних підходах з метою забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем підвищення інвестиційної привабливості регіонів країни та нарощування фінансового потенціалу зовнішніх інвесторів присвячені праці таких вітчизняних науковців, як: Н. Демчишак, Ю. Вербицька, В. Ліщук, Д. Ляпін, Н. Навроцька, О. Носова, О. Шевченко та інших. Незважаючи на це, на сьогодні не існує єдиного бачення сутності фінансового потенціалу зовнішніх інвесторів та умов, стимулювання притоку іноземних інвестицій в регіони.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження змісту фінансового потенціалу зовнішніх інвесторів і його ролі в забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів, обґрунтування заходів щодо підвищення їх інвестиційної привабливості для іноземного інвестування.

Виклад основного матеріалу. Іноземні інвестиції є інструментом модернізації регіональної економіки, що сприяє економічному зростанню за рахунок підвищення зайнятості та рівня доходів населення, продуктивності, інноваційному розвитку, інтеграції у світовий економічний простір.

Регулювання інвестиційних процесів в Україні здійснюється згідно з Законом України „Про інвестиційну діяльність”, у ст. 5 якого визначено, що інвестори – це суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладання власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Також зазначено, що громадяни та юридичні особи інших держав або ж самі інші держави також можуть бути учасниками інвестиційної діяльності [4]. Ще одним законодавчим актом, що регулює процес іноземного інвестування на території України, є Закон України „Про режим іноземного інвестування”, в якому іноземні інвестиції визначені як цінності, які вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [5].

Фінансовий потенціал зовнішніх інвесторів – це сукупність фінансових ресурсів, залучених в економіку регіону з-за кордону, та можливості їх нарощування.

На нашу думку, фінансовий потенціал зовнішніх інвесторів визначається обсягом прямих іноземних інвестицій (ПІІ), залучених в економіку регіону. Інвестиція є прямою, якщо капітал (права власності) нерезидента складає не менше 10% вартості статутного капіталу підприємства-резидента або нерезидент має не менше 10% голосів в управлінні підприємства-резидента. До категорії прямих інвестицій також відносяться інвестиції, отримані в результаті укладання концесійних договорів і договорів про спільну інвестиційну діяльність; зобов'язання/вимоги за кредитами та позиками, торговими кредитами та інші зобов'язання (вимоги) підприємств-резидентів перед прямими інвесторами [2, с. 69].

Залучення фінансового потенціалу зовнішніх інвесторів в економіку регіону впливає на його соціально-економічний розвиток та залежить від інвестиційної привабливості, яка розглядається як нерозривний взаємозв'язок об'єктивних і суб'єктивних регіональних факторів, які формують привабливий для інвестора образ регіону як об'єкта ефективних інвестиційних вкладень [1, с.10].

Роль інвестиційної привабливості в соціально-економічному розвитку регіону за напрямками наведена на рис. 1.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

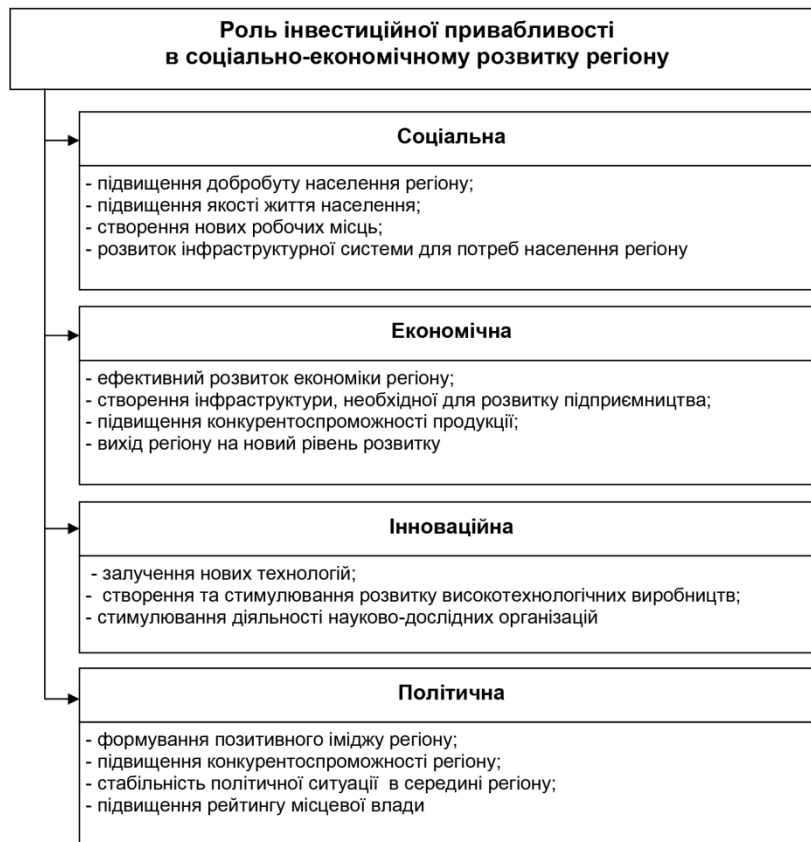

Рис. 1. Роль інвестиційної привабливості в соціально-економічному розвитку регіону
Джерело: [1, с. 14]

Прийнятний інвестиційний клімат в регіоні передбачає наявність відповідного інституціонального середовища для здійснення інвестиційної діяльності, відсутність дискримінаційних проявів та захист прав власності, підтримку місцевих органів влади, особливо адміністративну.

Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку Чернігівської області протягом 2007-2012 років наведена на рис. 2.

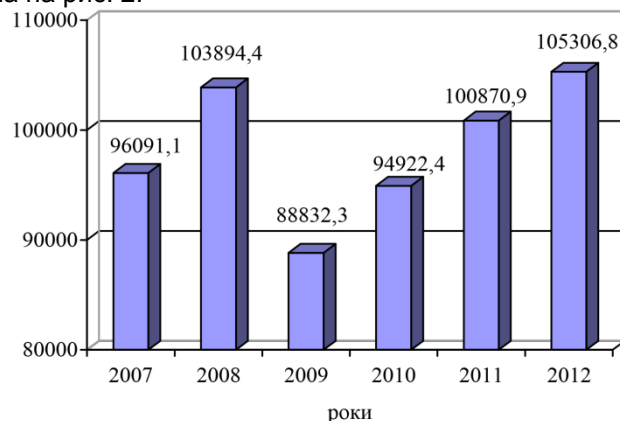

Рис. 2. Динаміка обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку Чернігівської області протягом 2007-2012 років (тис. дол. США)

Джерело: складено автором за даними Головного управління статистики в Чернігівській області: <http://chernigivstat.gov.ua/statdani/zovn/ZD9.htm>

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку Чернігівської області зріс на 9,6% (на 9,2 млн дол. США), основна частина яких була спрямована в промисловість (¾ їх обсягу), зокрема, в підприємства переробної галузі, у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів.

Зросли також надходження ПІІ в підприємства хімічної галузі, деревообробне та металургійне виробництво, машинобудування. При цьому іноземні інвестори вилучили інвестиції з підприємств легкої промисловості та сільськогосподарських підприємств області. Незважаючи на збільшення, незначні були ПІІ в будівництво та транспортну галузь, наростили їх обсяг підприємства й організації, що займалися торгівлею, операціями з нерухомістю.

Серед найбільш активних країн, які інвестували в економіку Чернігівської області, можна виділити Великобританію, Віргінські острови, Кіпр, Польщу, Німеччину, при цьому з останньої надійшла майже половина з усіх прямих іноземних інвестицій, незважаючи на деяке скорочення їх обсягу. Нідерландські інвестори, навпаки, в 2009 році вилучили значну частку інвестицій з економіки області, відбулося скорочення цих інвестицій з Латвії, Литви, Італії, Сполученого Королівства, США.

У таблиці 1 наведено динаміку обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України та Чернігівської області в розрахунку на 1 особу протягом 2007-2012 років станом на кінець року. Дослідження даних таблиці дає підстави стверджувати, що область не є привабливою для іноземних інвесторів: обсяг ПІІ в економіку Чернігівської області в розрахунку на 1 особу більш ніж у 10 разів був менше середнього рівня показника по Україні.

Таблиця 1

Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України та Чернігівської області в розрахунку на 1 особу протягом 2007-2012 років, (дол. США)

Регіони	Роки						Відхилення (2012/2007 рр.)	
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	абсол.	відносне, %
У середньому по країні	637,7	773,0	873,1	980,6	1105,6	1199,3	+561,6	+88,1
Чернігівська обл.	84,6	92,8	80,2	86,7	93,0	98,0	+13,4	+15,8

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Чернігівська область так і не змогла скористатися своїми перевагами в залученні іноземних інвестицій, зокрема, вигідним географічним розташуванням (область межує з Російською Федерацією та Республікою Білорусь) та розвинутою транспортною інфраструктурою, низькою вартістю кваліфікованої робочої сили, наявністю незадіяних потужностей на території області тощо.

Серед основних перешкод іноземного інвестування в економіку Чернігівщини, які носять загальнодержавний характер, можна виділити такі: нестабільна політична та економічна ситуація в країні, низький рівень інформування про об'єкти інвестування, недостатньо розвинута ринкова інфраструктура, високий ступінь зношеності основного капіталу, наявність бюрократії та корупції на всіх рівнях.

Дослідження інвестиційної активності зовнішніх інвесторів у Чернігівській області дозволило зробити висновок про низьку їх інвестиційну зацікавленість у розміщенні коштів на цій території. Так, за результатами SWOT-аналізу регіонів України (на основі поглибленого опитування експертів), проведеного Київським міжнародним інститутом соціології й Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій на замовлення Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України, область серед переваг має близькість до Києва та кордону з Росією та Білорусією, сировинну базу; серед слабких сторін – низький рівень взаємодії бізнесу та наукових установ; до загроз віднесено сильні негативні тенденції щодо скорочення населення, що може призвести до дефіциту кадрів; можливості області полягають у необхідності скористатися перевагами транскордонної співпраці та міжрегіонального співробітництва, в розвитку АПК [6, с. 96].

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

За групою жорстких факторів (природні, трудові ресурси, інноваційний потенціал, географічне розташування, споживчий сегмент, бізнес-сегмент, інфраструктура) в рейтингу інвестиційної привабливості Чернігівська область посіла 21 місце; за групою м'яких факторів (діловий клімат, правила та процедури, відкритість влади, діловий оптимізм, успішний досвід) – 19 місце [6, с. 311-312]. Такі низькі позиції області вимагають впровадження низки заходів, серед яких має бути: поліпшення умов для підприємницької діяльності, збільшення прозорості влади, підтримка малого бізнесу, розвиток інфраструктури, сприяння нарощуванню обсягів прямих іноземних інвестицій [6, с. 314].

Саме відсутність чіткої політики щодо прямих іноземних інвестицій названа експертами як головна слабка сторона для Чернігівщини. На сьогодні немає стратегії їх залучення в економічний розвиток області, тому місцевій владі необхідно визначитися, перш за все, з цілями та очікуваними результатами від їх реалізації. Мають бути визначені потенційні країни-партнери та найкращі іноземні компанії, які будуть генерувати мобільні проекти та відповідають цілям регіону в окремих секторах і технологіях [6, с. 317].

Необхідно вдосконалити інформаційне та організаційне забезпечення залучення іноземних інвестицій в економіку регіону, надавати допомогу в техніко-економічному обґрунтуванні інвестиційних проектів, реалізовувати механізм концесії як засобу модернізації соціальної інфраструктури та житлово-комунального господарства регіону, сприяти створенню спільних підприємств, розвивати транскордонне співробітництво, враховуючи вигідне географічне розташування області.

Зважаючи на перспективність розвитку аграрно-промислового сектору економіки області, саме сприяння створенню аграрних кластерів у межах транскордонного співробітництва може стати інструментом її відновлення. Це допоможе створити високотехнологічні й наукоємні об'єднання із замкненим циклом виробництва та високим рівнем доданої вартості в кінцевому продукті, створити нові робочі місця різної кваліфікації, розвивати соціальну та виробничу інфраструктури на сільських територіях [7].

Висновки. Економічне зростання регіону неможливе без створення прийняттого інвестиційного клімату, що, відповідно, є передумовою залучення інвестиційних ресурсів. Тому реалізація фінансового потенціалу зовнішніх інвесторів потребує формування умов, що сприятимуть інвестиційній активності. Удосконалення законодавства, що регулює інвестиційні процеси в країні, визначення стратегічних напрямів розвитку кожного регіону, стабілізація політичної сфери, забезпечення прозорості ведення бізнесу, сприяння розвитку ринку фінансових послуг мають стати головними напрямками стратегії соціально-економічного розвитку регіонів з метою поліпшення інвестиційного клімату та нарощення фінансового потенціалу зовнішніх інвесторів.

Література

1. Биткина И. В. Повышение инвестиционной привлекательности региона как условие его социально-экономического развития (на примере Московской области) : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 „Экономика и управление народным хозяйством (региональная экономика)” / И. В. Биткина. – М., 2012. – 26 с.
2. Інвестиції зовнішньої діяльності : [статистичний збірник] / Державна служба статистики України. – К. : Інформаційно-аналітичне агентство, 2013. – 70 с.
3. Навроцька Н. А. Дуалізм впливу прямих іноземних інвестицій на приймаючі країни / Н. А. Навроцька // Бізнес-Інформ. – 2012. – №1. – С.67-71.
4. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. №1560-XII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
5. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 р. №93/96-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>.
6. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів 2013 [Електронний ресурс] / Київський міжнародний інститут соціології; Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – Режим доступу: http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/upload/rejting_investiciynoyi_privablivosti_regioniv_.pdf.
7. Собкевич О. Щодо державної політики підтримки розвитку аграрних кластерів в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс] / О. Собкевич, В. Русан, А. Юрченко. – К. : Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України, 2012. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/760/>

References

1. Bitkina I. V. *Povysheniye investitsionnoy privlekatelnosti regiona kak usloviye ego sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya (na primere Moskovskoy oblasti)*. Avtoref. diss. kand. ekon. nauk [The increase of the regional attractiveness investment as a condition of its social-economic development. Pd.D. diss. synop.]. Moscow, 2012. 26 p.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

2. *Investytsii zovnishnoi diialnosti. Statystychnyi zbirnyk* [Investments of the outside activities]. Kyiv, Informatsiino-analitychne ahentstvo Publ., 2013. 70 p.

3. Navrotska N. A. Dualizm vplyvu priamykh inozemnykh investytsii na prymaiuchi krainy [Dualism impact of the foreign investment on the countries]. *Biznes-Inform - Business-Inform*, 2012, no.1, pp.67-71.

4. *Pro investytsiynu diialnist: Zakon Ukrainy vid 18.09.1991 r. #1560-XII* [The investment activity: The law of Ukraine since 18.09.1991 r. #1560- XII]. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>. (accessed 05 September 2013).

5. *Pro rezhym inozemnoho investuvannia: Zakon Ukrainy vid 19.03.1996 r. #93/96-VR* [The regime of foreign investment: The law of Ukraine since 19.03.1996 r. #93/96-VR]. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>. (accessed 05 September 2013).

6. *Reitynh investytsiinoi pryvablyvosti rehioniv 2013* [The rating of the regional attractiveness investment 2013]. Available at: http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/upload/rejting_investytsiynoi_privablivosti_regioniv_.pdf. (accessed 05 September 2013).

7. Sobkevych O., Rusan V., Yurchenko A. *Shchodo derzhavnoi polityky pidtrymky rozvytku ahrarnykh klasteriv v Ukraini. Analitychna zapyska* [The state policy of supporting the development of agrarian clusters of Ukraine]. Available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/760/> (accessed 05 September 2013).

Надійшла 05.09.2013